

TABEL 1. Majandusalased põhiõigused ja nende piiramine

Lahend	Põhiõiguse või vabaduse piirang	Piirangu põhjus	Piirangu sobivus	Piirangu vajalikkus	Piirangu mõõdukus
Õigus majanduslikule võrdsele kohtlemisele (PS § 12)					
PJK 27.05.98 otsus nr 3-4-1-4-98	Eesti kodanikule meremehe teenistusraamatu alusel Eestisse saabumisel ja Eestist lahkumisel laiemate õiguste kasutada andmine kui välismaalasele, kellele on Eestis antud meresõidutunnistus	Ei tuvastatud	Proportsionaalsuse kaalumist ei toimunud, peeti võrduspõhimõtet rikkuvaks viitega ka Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1958.a konventsioonele nr 108, mille kohaselt välismaalastest ja kodanikest meremeeste diskrimineerimine pole lubatud		
PJK 06.03.02 otsus nr 3-4-1-1-02 PJK 12.06.02 otsus nr 3-4-1-6-02	50 000 krooni ületavate tehingute puhul sularahas tasumise korral käibemakse mahaarvamise keeld kui diskrimineeriv kohtlemine võrreldes nendega, kes on tehinguid teinud sularahata arvelduste teel	Ei hinnatud, kuna lahendati PS § 31 alusel (vt allpool)			
PJK 26.09.07 otsus nr 3-4-1-12-07	Tingimus, et riigi-, valla- või linnaeelarvest või Eesti Kultuurkapitalilt saadavad vahendid peavad etenduste ja kontsertide piletite suhtes 5%-lise käibemaksumäära rakendamiseks moodustama etendust või kontserti korraldava etendusasutuse kalendriaasta eelarvetulust vähemalt 10 %	AVALIK HUVI: toetada avalikes huvides toimuvat väärtkultuuri	Ei ole sobiv, sest võimaldab etendusasutusel, mis vastab sätestatud 10%-lisele avalik-õiguslikest toetustest finantseerimise nõudele, 5%-list käibemaksumäära rakendada kõikide oma etenduste ja kontsertide suhtes olenemata sellest, kas need kuuluvad kõrgkultuuri hulka või mitte. Samuti ei pruugi väärtkultuuri pakkuvate eraetendusasutuste ring piirduda üksnes nende etendusasutustega, kelle kalendriaasta eelarvetulust		

			moodustavad riigi-, valla- või linnaeelarvest või Eesti Kultuurkapitalilt saadavad vahendid vähemalt 10%.		
Õigus vabale majanduslikule eneseteostusele (PS § 19)					
ÜK 11.10.01 otsus nr 3-4-1-7-01	Relvaloa väljastamise keeld tahtlikult toimepandud kuriteo eest karistatud isikule olenemata sellest, kas karistatus on kustunud või kustutatud	PS § 19 lg 2 (individuaalsete õigushüvede kaitse): teiste inimeste elu ja tervise kaitse.			Ebaproportsionaalne eesmärgiga kaitsta teiste isikute elu ja tervist, sest saadab isikut kogu tema elu, arvestamata toimepandud tahtliku kuriteo laadi ja raskust. Tahtlik kuritegude ohtlikkus ühiskonnale on erinev (tahtlik tapmine ja solvamine on mõlemad tahtlikud teod).
ÜK 25.02.04 otsus nr 3-3-1-60-03	Relva omamise piirang – tähtajalise elamisloa alusel Eestis viibivate välismaalaste suhtes jahipidamise eesmärgil jahipüüsi omamise tingimuseks tööloa olemasolu.	AVALIK KORD (individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): teiste inimeste elu ja tervise kaitse, riigi julgeolek.	Ebasobiv, kuna tööloa olemasolu ei näita seda, kas isik soovib ja on oma teadmiste, oskuste ja sotsiaalse küpsuse poolest valmis relva käsitsemiseks, et sellega ei ohustataks avalikku korda ega julgeolekut, st ei aita kuidagi kaasa eesmärgi saavutamisele.		Ebaproportsionaalne, kuna tööloa mitteomamise põhjuseid on mitmeid (õppimine, kõrge vanus, muud sissetulekud). Isegi kui pidada tööloa nõude eesmärgiks seda, et relva saaks omada vaid legaalse sissetulekuga välismaalane, siis ei ole põhjust arvesse võtta üksnes töötamisest saadavat sissetulekut. Võimalikest legaalse sissetuleku allikatest üksnes töötasu arvessevõtmine on ebaproportsionaalne piirang kõigi nende isikute suhtes, kes

					omavad muud legaalsed sissetulekut.
Vabadus valida tegevusala, elukutset, töökohta (PS § 29 lg 1)					
PJK 11.06.97 otsus nr 3-4-1-1-97 PJK 27.05.98 otsus nr 3-4-1-4-98	<i>(ei hinnatud piiranguid, vaid täpsustati õiguse piire)</i> PS § 29 lg 1 ei reguleeri juba tekkinud töö- või teenistussuhteid				
ÜK 27.06.2005 otsus nr 3-4-1-2-05	Juhtimisõiguse peatamine liiklusõnnetusest teatamata jätmise eest kui piirang õigusele töötada autojuhina	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse, individuaalsete õigushüvede kaitse): tagada liiklusõnnetuses osalejate poolt liiklusõnnetusest teatama, et selgitada välja isik, kes vastutab teiste isikute õigushüvede – tervise või omandi – kahjustamise eest.	Kohus märkis, et õigusrikkumise eest kohaldatava karistuse puhul on seadusandjal suur otsustamisvabadus ning PS § 11 kohaselt peab kontrollima vaid seda, ega karistus pole ilmselgelt ebaproportsionaalne. Sanktsiooni ei saa ebaproportsionaalseks pidada üksnes menetleja kaalumisõiguse puudumise tõttu. Teatud juhtudel võib seadusandja jõuda kaalumise tulemusel põhjendatud järelduseni, et isikute põhiõigused ja vabadused on tagatud ka menetleja kaalutusõiguse olemasoluga. <i>(Kuidas „ilmselget ebaproportsionaalsust“ aga hinnata tuleb, selle jätab otsus lahtiseks. Antud juhul leidis kohus, et karistus ei olnud ilmselgelt ebaproportsionaalne. Kuidas kohus aga selleni jõudis, on ebaselge, sest tavapäraselt proportsionaalsuse testi (sobivus, vajalikkus, mõõdukus) ei rakendatud.)</i>		
Õigus tegeleda ettevõtlusega, sealhulgas koonduda tulundusühingutesse (PS § 31)					

PJK 20.12.96 otsus nr 3-4-1-3-96	Vabariigi Valitsuse määruse lisas nimetamata viinade kaubanduslikes kogustes Eestisse sisseveo ja müügi keeld, keeld füüsilistel isikutel müüa alkoholi, tubaka ja tubakatoodete nii juriidilistele kui ka füüsilistele isikutele	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse, ühiskonna turvalisus, rahvatervise kaitse): alkoholipoliitika kui riigieelarve tulude tagamise, maksupettuste, kuritegevuse vältimise, üldise õiguskorra ning elanikkonna tervise kaitse vahend	<i>Ei hinnatud, kuna formaalselt PS-ga vastuolus.</i>		
PJK 28.04.00 otsus nr 3-4-1-6-00	Alkoholiiga kauplemise tegevusloa kehtetuks tunnistamine alkoholi käitlemise korra raske rikkumise korral loa omaniku või tema töötaja poolt	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse, ühiskonna turvalisus, rahvatervise kaitse): kaitsta ühiskonda mitteusaldusväärsete müüjate eest	Ettevõtja pole usaldusväärne, kui ta müüb alaealistele alkoholi, seega on piirang – tegevusloa kehtetuks tunnistamine – sobiv ja vajalik eesmärgi saavutamiseks		Piirang on ebaproportsionaalne osas, milles seadus ei võimalda tegevusloa väljastajal valida õiguslikke tagajärgi. Seaduse kohaldajal ei ole võimalust kaaluda, kas õiguste ja vabaduste piiramine konkreetsel juhtumil on vajalik demokraatlikus ühiskonnas. Seadusandja peab täitevvõimule andma võimaluse mitmesuguste asjaolude arvestamiseks, et riigivõimu teostamine isiku vabadussfääri sekkumisega oleks põhjendatud ja kooskõlas õiguserikkumise asjaoludega.
HK 17.06.02 otsus nr 3-3-1-32-02	Kauplemisloa peatamine avastatud tervisekaitse-, hügieeni- ja sanitaarnõuete täitmise puuduste korral	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse, rahvatervise kaitse): tagada ettevõtja usaldusväärus ja õiguskuulekus ning seeläbi tervisekaitse-, hügieeni- ja	Kohus ei hinnanud piirangu põhiseaduspärasust, vaid sedastas, et nii haldusorgan kui kohus peavad hindama, kas loa peatamine oli sobiv, vajalik ja mõõdukas vahend püstitatud eesmärgi - tervisekaitsenõuete täitmise		

		sanitaarnõuete täitmise	tagamine ja ohu kõrvaldamine tarbijate tervisele, - saavutamiseks või oleks eesmärk saavutatav ka muude vahenditega.		
	Tollilao tegevusloa peatamine ja kehtetuks tunnistamine	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse): tagada tollilao pidaja usaldusväärsus ning tollilao pidamine vastavuses kehtivate õigusaktidega	Ei ole sobiv, sest tegevusloa peatamine üldjuhul halvenevad ettevõtja võimalused tasuda tollivõlg.		Ettevõtja tegevuse peatamine on mõeldukas üksnes erandlikel asjaoludel, sest tegemist on äärmusliku abinõuga, mis seab ohtu ettevõtja tegevuse jätkumise.
HK 10.03.05 otsus nr 3-3-1-2-05	Audiitori kutsetegevuse peatamine täiendavale eksamile saatmise korral	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus, avalike teenuste toimimine): audiitorite usaldusväärsuse tagamine	Kohus ei hinnanud piirangu põhiseaduspärasust, vaid rõhutas kaalumise ja motiveerimiskohustuse olulisust.		
HK 23.05.00 määrus nr 3-3-1-12-00	Piraattarkvara kasutanud äriühingu arvutisüsteemi erikonfiskeerimine (<i>piirangut hinnati tegelikult mitte lähtuvalt PS § 31, vaid Intellektuaalomandi õiguste kaubandusasppektide lepingu artiklist 46</i>)	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse): uue õigusrikkumise toimepanemise tõkestamine selleks kasutatava spetsiaalse vahendi äravõtmise teel	Sobiv üksnes juhul, kui ei muutu üldkonfiskeerimiseks ega hakka omandama karistuslikku iseloomu. Sobivust tuleb hinnata konkreetsetes asjaoludest lähtuvalt.	Vajalikkust tuleb hinnata konkreetsetes asjaoludest lähtuvalt (nt kas on võimalik erikonfiskeerimise eesmärki saavutada mitte kogu arvutisüsteemi erikonfiskeerimise, vaid üksnes piraattarkvara erikonfiskeerimise ja hävitamise teel.	Võib osutada ebaproportsionaalseks, kui sel oleks ülemäärane mõju konkreetse äriühingu tegevusele (viimase hindamisel on oluline, kas äriühingu majandustegevus ja tulu saamine rajanes valdavas osas piraattarkvara kasutamisel või kasutati seda vaid mõne abistava või ebaolulise funktsiooni täitmiseks.
PJK 06.03.02 otsus nr 3-4-1-1-02 PJK 12.06.02 otsus nr 3-4-1-6-02	50 000 krooni ületavate tehingute puhul sularahas tasumise korral käibemaksu mahaarvamise keeld	AVALIK KORD (objektiivse õiguskorra kaitse): käibemaksupettuste (müüja väljastab ostjale arve, kuid jätab arvel näidatud käibemaksu riigile tasumata) tõkestamine.	Ebasobiv, kuna ei aita kuidagi kaasa eesmärgi saavutamisele, sest käibemaksupettus ei sõltu arve tasumise ajast ega viisist: 1) müüja kavatsus jätta arvel		

			<p>näidatud käibemaks riigile tasumata on ühtmoodi realiseeritav nii arve tasumisel pangaülekandega kui sularahas või ka tasumata jätmisel;</p> <p>2) kui ostja arvab käibemaksu maha tehingult, mida pole toimunud, siis on käibemaksu mahaarvamine välistatud muudel põhjustel (kaupa või teenust ei ole soetatud või puudub nõuetekohane arve).</p> <p>(3-4-1-1-02) Seejuures võib sularahas tasumine olla küll üheks tõendiks tehingu fiktiivsuse kohta, ent ei välista siiski käibe toimumise kontrollimist.</p>		
HK 12.01.05 määrus nr 3-2-1-158-04	Ärikeeld pankrotimenetluse ajal kui ettevõtlusvabaduse piirang	<p>PS § 19 lg 2 (individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse):</p> <p>pankrotimenetluse võimalike takistuste vältimine ja võlausaldajate (ka tulevaste) huvide kaitse</p>	<p>Põhimõtteline sobivus polnud vaidluse all, ent kohus märkis, et kuna pankrotimenetlus ei ole ajaliselt piiratud, siis võib ärikeelu kohaldamise alus ära langeda, s.t. Piirangu eesmärk võib muutuda ebasobivaks, mistõttu ärikeeldu peab olema võimalik pankrotimenetluse ajal tühistada</p>		
TK 27.03.2000 määrus nr 3-2-1-26-00 HK 05.04.06 otsus nr 3-3-1-15-06	Ärikeeld pankrotimenetluse ajal kui ettevõtlusvabaduse piirang	<p>PS § 19 lg 2 (individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse):</p> <p>takistada, et võlgnik ei põhjustaks kuriteoga enda maksejõuetust, hävitaks, peidaks ega raiskaks oma vara, teeks raskeid juhtimisvigu või muid tegusid, mille tagajärjel ta muutus maksejõetuks (sama eesmärk ka pankrotimenetluse lõppemisel kohaldataval</p>	<p><i>(Kohus ei räägi otseselt ei ärikeelu sobivusest ega vajalikkusest, vaid kooskõlast kohaldamise eesmärgiga, mis näib enam seonduvat vajalikkusega)</i></p>	<p>Üldine ärikeeld ebavajalik. Ärikeeld vajalik tingimusel, et ärikeelu sisu ja ulatus on selgelt määratletud (peab olema täpsustatud, millise ettevõtluse või muu majandustegevusega ei või füüsiline isik tegeleda)</p>	

		<p>ärikelul) (3-2-1-26-00) Pankrotimenetluse kestel on ärikelul veel teisi ülesandeid pankrotimenetluse eduka kulgemise huvidest lähtudes, mida pankrotimenetluse lõppemisel kohaldatava ärikelu ülesanded ei hõlma</p> <p>Ärikelu kohaldamine aktsiaseltsi juhatuse liikme suhtes aitab tagada võlausaldajate nõudeid, kui juhatuse liige kannab AS § 315 lg 2 alusel võlausaldajate ees aktsiaseltsiga solidaarset vastutust ning sedavõrd, kuivõrd ta ei saa suurendada oma varaliste kohustuste mahtu PankrS § 9 lg 1 p-des 1 ja 2 nimetatud tegude toimepanemisega</p>			
PJK 10.04.02 otsus nr 3-4-1-4-02	Tasu võtmine tänavakaubanduse kauplemiskoha eest kui ettevõtlusvabaduse piirang	<i>(ei käsitleta, kuna formaalselt põhiseadusvastane)</i>			
HK 16.12.04 otsus nr 3-3-1-60-04	Raekoja platsil toimuvale toitlustamisele piirangute seadmine, nagu kasutatav inventar ja reklaam, istekohtade arv, osaliselt menüü	<p>AVALIK KORD</p> <p>Raekoja platsil suveperioodil elanike ja turistide toitlustamine kui osa linna mainekujundusest</p>	Ei hinnatud		
HK 20.11.01 otsus nr 3-3-1-43-01	Piiratud püügivõimaluste korral kutselist kalapüüki alustavale ettevõtjale kalapüügiõigust omava ettevõtja arvelt kalapüügiloa andmine ainult viimase nõusolekul.	<p>PS § 19 lg 2</p> <p>(individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): vajadus tagada kapitalimahukas tootmisharus investeeringuid teinud ettevõtjatele võimalus tasa teenida tehtud investeeringud</p>	Ei hinnatud.		
HK 21.12.94 määrus nr III-3/1-18/94	Relvamüügilitsentsi tühistamine võltsitud dokumentide alusel ja luba relvaluba mitteomavatele isikutele relvade müügi tõttu.	<p>AVALIK KORD</p> <p>(individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): inimeste tervise, elu, vara ja avaliku korra (kitsamas tähenduses) kaitse</p>	<i>Ei hinnatud piirangu põhiseaduspärasust, tõdeti vaid, et analüüsimate on ettevõtja tegevuse ja litsentsikomisjoni otsuse sisuline seos.</i>		

HK 21.12.01 määrus nr 3-3-1-67-01	Ehitusloa peatamine	PS § 19 lg 2 (individuaalsete õigushüvede kaitse): teiste inimeste elu, tervise, omandi kaitse.			Piirang on mõõdukas, sest ehitusloa peatamine ei kujuta endast pöördumatut tagajärge, vaid üksnes lükkab vara kasutamise ja tulu teenimise võimaluse edasi; vaid ühel objektil ehitustööde peatamisega ei kitsendata senist ettevõtlust. Piirang <u>ei oleks</u> mõõdukas, kui ehitamine tekitaks vaid ebamugavusi või riivaks vähem kaalukaid õigushüvesid (esteetilised kaalutlused, väheolulised kahjulikud mõjud nagu tolm, müra, soojakadu).
HK 26.06.06 määrus nr 3-3-1-54-06	Lennuettevõtja sertifikaadi käitamistingimuste muutmine selliselt, et eemaldati lubatud lennutegevuse liigina reisijate vedu ning vältimatu meditsiiniline kiirabi	PS § 19 lg 2 (individuaalsete õigushüvede kaitse): teiste inimeste elu ja tervise	Sobiv – viivitamatult tuleb lõpetada õhusõidukite kasutamine kuni vaidluse lahendamiseni, kas reisijate vedu sellist tüüpi lennukiga on lubatud või mitte, sest kuigi faktiline ohutuse tase ei lange, pole lennuki ohutuse taset reisijate vedu silmas pidades üldse tuvastatud.		
HK 31.05.05 otsus nr 3-3-1-24-05	ATS § 72 lg 1 – riigiametniku õigus tegeleda ettevõtlusega vaid ametiasutuse loal	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus): avaliku võimu toimimise tagamine.	<i>Ei hinnatud, kuid näha, et piirangu proportsionaalsuse peaks tagama otsustajale jäetud kaalutusõigus, kaalumise aluseks võivad olla väga erinevad asjaolud.</i>		
HK 17.04.02 otsus nr 3-3-1-19-02	Õigus keelduda liiniloo väljastamisest, kui veoteenus, mille osutamiseks liiniluba taotletakse, häirib varem antud liiniloo alusel veoteenuse osutamist	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse):	<i>Ei hinnatud, kuid näha, et piirangu proportsionaalsuse peaks tagama otsustajale jäetud kaalutusõigus.</i>		

		avalike teenuste toimimine, veoteenuse stabiilsus ja seeläbi reisijate turvalisus ja mugavus.			
HK 16.04.07 otsus nr 3-3-1-5-07	Üldapteegi tegevusloa väljastamisest keeldumine, kui linnas on ühe üldapteegi kohta vähem kui 3000 elanikku	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): avalike teenuste toimimine, jätkusuutlike apteekide olemasolu, apteegiteenuse stabiilsus ja seeläbi rahvatervise kaitse.	<i>Sõnaselgelt ei hinnatud, kuid leiti, et eesmärk on igati legitiimne.</i>		
TsK 28.04.08 otsus nr 3-2-1-30-08	Nõue kooskõlastada müüdava soojuse piirhind kohaliku omavalitsusega	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus): avalike teenuste toimimine, kindla, usaldusväärse, efektiivse, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastava soojavarustuse tagamine.	<i>Ei hinnatud.</i>		
HK 10.06.03 otsus nr 3-3-1-38-03	Kauplemisloa väljastamisest keeldumine juhul, kui tegevus ei vasta ehitise kasutusloas sätestatule	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): tarbijate, naabrite, piirkonna elanike huvide, sh juurdepääs teenusele, samuti tegevuskoha rendileandja huvide kaitse.	<i>Ei hinnatud, kuid rõhutati, et kaalutlusõiguse teostamisel tuleb lähtuda diskretsioonivolitust sisaldava õigusakti mõttest ja eesmärgist. St mitte ehitise kasutusloast, vaid tarbijakaitseaduse ja kaupluse töö üldeeskirja mõttest ja eesmärgist.</i>		
HK 10.10.03 otsus nr 3-3-1-62-03	Kasutusloa andmisest keeldumise võimalikkus projektikohaselt valminud ehitisele (kaupluste rajamine korterelamusse).	PS § 19 lg 2 (individuaalsete õigushüvede kaitse): naabrite omandiõigus ja õigus eraelu puutumatussele.	<i>Ei hinnatud, kuid kohustati asja uuel läbivaatamisel kaaluma kasutusotstarbe kooskõla kolmandate isikute õigustega.</i>		
HK 12.12.06 otsus nr 3-3-1-65-06	Linnamaa otsustuskorras müük.	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete õigushüvede kaitse, avalike teenuste toimimine): teise ettevõtja ettevõtlusvabadus, toimiva turu säilitamine.	<i>Ei hinnatud, kuid kaalumisel arvestati ettevõtlusvabadust ja avalikku huvi, kohus märkis, et ka ettevõtluse säilimine on oluline avalik huvi.</i>		

HK 28.10.03 otsus nr 3-3-1-66-03	Turgude maa-ala määramine linnavalitsuse poolt	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): elukeskkonna parandamine ja isikute turvalisuse tagamine linnas.	<i>Ei hinnatud, kui kohus rõhutas kaalumise ja motiveerimiskohustuse olulisust ning leidis, et linna motivatsioon oli puudulik.</i>		
HK 18.10.04 otsus nr 3-3-1-37-04	Üldplaneeringuga maa sihtotstarbe muutmine äri- ja tootmishoonete maast elamu- ja üldmaaks	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): elu- ja looduskeskkonna parandamine, tootmishoonete väljaviimine elurajoonist ja jõe äärest.	<i>Ei hinnatud, kuid kohus pidas üldplaneeringut õiguspäraseks.</i>		
TsK ja HK erikogu 20.12.01 otsus nr 3-3-1-15-01; TsK ja HK erikogu 20.12.01 määrus nr 3-3-1-8-01; HK 03.11.05 otsus nr 3-3-1-35-05; HK 15.12.05 otsus nr 3-3-1-59-05; HK 20.04.06 määrus nr 3-3-1-31-06	Linnavara (jm avaliku ressursi) kasutusse andmise kord ja tingimused	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): linnaelanike ja ettevõtjate avalike huvide kaitse, nende võrdne kohtlemine.	<i>Ei hinnatud, kuid kohus mainis, et kui rikutakse linnavara kasutusse andmise korda, rikutakse ka kolmandate isikute õigusi, st mh ka õigust tegeleda ettevõtlusega. Vt ka allpool PS § 14 analüüsi juures</i>		
HK 15.03.06 otsus nr 3-3-1-5-06	Teenuste hankemenetlus	AVALIK KORD (PS § 19 lg 2, individuaalsete ja kollektiivsete õigushüvede kaitse): linnaelanike ja ettevõtjate avalike huvide kaitse, nende võrdne kohtlemine.	<i>Ei hinnatud, kuid kohus rõhutas, et linna poolt teenuse tellimisel tuleb otsus teha samadest põhimõtetest lähtuvalt kui linnavara kasutusse andmisel, st tagada avalike huvidega arvestamine ning kodanike ja ettevõtjate võrdne kohtlemine. Vt ka allpool PS § 14 analüüsi juures.</i>		
HK 10.05.06 otsus nr 3-3-1-66-05	Tollideklaratsioonide järelkontroll ja täiendavate maksude nõudmine	Ei hinnatud	Kohus märkis viitega Euroopa Kohtu praktikale, et järelkontroll ei riku proportsionaalsuse põhimõtet isegi siis, kui		

			makse mida hiljem nõutakse, ei ole importijal enam võimalik toodete müümisel arvestada. Tegemist on professionaalse ettevõtja riskiga, millega tal tuleb arvestada.		
PJK 10.05.2002 otsus nr 3-4-1-3-02					
Õigus omandi valdamiseks, kasutamiseks ja käsutamiseks ettevõtluses (PS § 32)					
HK 22.11.04 määrus nr 3-3-1-76-04	Äriühingu ettevõttega ühise majandusliku eesmärgi ja sellele vastava ruumilise seose kaudu ühendatud ning väidetavalt ka sellele äriühingule kuuluvate rajatiste omandamine KOV poolt, mis muudaks sisuliselt võimatuks äriühingu majandustegevuse jätkamise	Ei leidnud (esialgse õiguskaitse vajalikkust kaaludes) tuvastamist			
HK 30.04.04 otsus nr 3-4-1-3-04	Kinnistu omaniku võimalus nõuda tehnorajatise kõrvaldamist üksnes juhul, kui tehnorajatis ei ole enam eesmärgipärasel kasutusel	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus): avalike teenuste toimimine, elektri-, gaasi- ja muude ühenduste tagamine.	Tehnorajatise talumiskohustus on sobiv viidatud eesmärgi saavutamiseks.	Tehnorajatise talumiskohustus on vajalik viidatud eesmärgi saavutamiseks, sest tuhandete servituutide seadmine ei oleks sama efektiivne.	Piirang ei ole mõõdukas, sest ei võimalda kinnistu omanikel vaidlustada talumiskohustust ega võimalda arvestada erinevaid olukordi ega kohusta kaaluma omanike huve (nt kui tehnorajatise ümberpaigutamine on võimalik ilma suuremate lisakulutusteta).
Õigus ärruumide puutumatusse (PS § 33)					
Õigus saada ja levitada majandusliku informatsiooni (PS § 44 ja 45)					
HK 23.10.03 otsus nr 3-3-1-57-03	Ettevõtlusena sugupuude koostamist takistavad piirangud andmekogudes või arhivaalides fikseeritud teabe kättesaamisele	PS § 19 lg 2 (individuaalsete õigushüvede kaitse): PS § 26 sätestatud igaühe õigus perekonna- ja eraelu puutumatusse	Sobivust tuleb hinnata konkreetsetes asjaoludest lähtuvalt (andmesubjekti huvid vs kolmanda isiku õigustatud huvid)	Riigikohus näis nõustuvat ringkonnakohtuga selles, et piirang on ebavajalik seal, kus andmekandjas	

				sisalduva juurdepääsupiiranguga teabe tõttu kohaldatakse juurdepääsupiirangut mitte üksnes sellele teabele, vaid kogu teabekandjale.	
PSJ 13.06.05 otsus nr 3-4-1-5-05	Lahja alkohoolse joogi reklaami keelustamine kogu omavalitsuse haldusterritooriumil.	AVALIK KORD (ühiskonna turvalisus): rahvatervise kaitse; lahja alkohoolse joogi reklaami keeld haridus-, tervishoiu- ja spordirajatistel ning nende lähedal asuvas piirkonnas peab tagama, et haridustandvaid ja (rahva)tervise taastamisele ja edendamisele suunatud institutsioone ei oleks võimalik seostada inimese tervise seisukohast kahjulike tarbimisharjumuste propageerimisega.	Ei käsitletud, kuna formaalselt põhiseadusvastane, vt allpool		

TABEL 2. Majanduslike põhiõigustega seoses käsitletud printsiibid ja muud põhiõigused

Lahend	Analüüs
Seadusreservatsiooni põhimõte (PS § 3 lg 1 ls 1)	
PJK 20.12.96 otsus nr 3-4-1-3-96	Riigi alkoholipoliitika on seotud põhiõiguste ja vabaduste kasutamisega. Samuti on alkoholi kaubandusel seos riigieelarve tuludega, maksupettuste, kuritegevuse, üldise õiguskorra ning elanikkonna tervisega. Neil põhjustel peaks alkoholipoliitika, sh alkoholi tootmine, müük, sissevedu jmt tegevus olema reguleeritud mitte haldusaktide, vaid seaduse tasemel õigusaktiga, s.o alkoholiseadusega. Alkoholipoliitika sätestamine seadusega annab ka korrektse aluse haldus- ja kriminaalvastutuseks, sest Põhiseaduse § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas Põhiseadusega.
HK 02.10.98 määrus nr 3-3-1-29-98 HK 02.10.98 määrus nr 3-3-1-28-99	Äriseadustiku § 4 lg 2 kohaselt võib seadusega sätestada tegevusalasid, milleks on vaja tegevusluba või millel võib tegutseda üksnes teatud liiki ettevõtja. Seega on vaja hinnata, kas tegutsemisloa ja taksoloa nõude kui ettevõtluse piirangu kehtestamine ministri määrusega on seaduslik. Kuna taksoluba tõendab takso vastavust esitatud nõuetele, siis võib teede- ja sideministril olla õigus taksoloa nõude kehtestamiseks lähtuvalt Liiklusseaduse § 11 lõikes 3 ette nähtud volitusnormist.
PJK 17.03.99 otsus nr 3-4-1-1-99	Valitsus ületas talle tarbijakaitseseadusega antud volitust. Delegatsiooninorm andis valitsusele volituse täpsustada seaduses kehtestatud piiranguid, kuid valitsus kehtestas täiendava piirangu – keelas uute tööstuskaupade müügi turul.

PJK 10.04.02 otsus nr 3-4-1-4-02	PS § 31 teise lause kohaselt tuleb ettevõtlusvabaduse kasutamise tingimused ja kord, seega ka piirangud, sätestada seadusega. Seadus ei pea kõiki piiranguid detailselt kirjeldama, kuid peab määratlema raamid, mille sees täitevvõim täpsustab seaduse vastavaid sätteid.
PJK 26.11.07 otsus nr 3-4-1-18-07	PS § 113 kohustab kõiki avalik-õiguslikke rahalise kohustusi kehtestama seadusandjat, seega ei saa seadusega volitada ministrit kehtestama maksuobjekti. Selline volitamine toimub muuhulgas juhul, kui seaduse tasandil määratletud maksuobjekti sisaldab määratlemata õigusmõistet, mille määratlemise voli on ministril.
PSJ 13.06.05 otsus nr 3-4-1-5-05	Reklaamiseadus volitab KOV-i määratlema piirkond, mida loetakse haridus-, tervishoiu- ja spordirajatiste lähedal asuvaks, kuid Kuressaare Linnavolikogu ületas delegatsiooninormi, määratledes lahja alkohoolse joogi reklaami keelupiirkonnana kogu Kuressaare linna territooriumi. "Lähedal asuvat piirkonda" ei saa sisustada viisil, mis toob kaasa lahja alkohoolse joogi absoluutse reklaamikeelu mõnes kohalikus omavalitsuses
Õigus korraldusele ja menetlusele (PS § 14)	
PJK 17.02.03 otsus nr 3-4-1-1-03	PS § 14 kohaselt on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning KOV kohustus. Muuhulgas tähendab see, et avalik võim peab kehtestama menetlusreeglid. PS §-st 14 tuleneb üldine põhiõigus korraldusele ja menetlusele. PS §-st 14 tuleneb ka isiku õigus heale haldusele, mis on üks põhiõigustest.
HK 30.05.00 otsus nr 3-3-1-20-00	Kuna pankrotihalduri eksami tulemustest sõltub isiku võimalus realiseerida oma põhiseaduslikku õigust vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta, peab isikul olema sellise õiguse riivamise korral võimalus kohtulikuks kaitseks. Kohtuliku kontrolli võimaluse tagamiseks peavad eksami kulg, selle tulemused ja komisjoni otsus olema kontrollitavad.
HK 28.02.2005 otsus nr 3-3-1-87-04	Avalik võim, täites konkursi korras avalik-õigusliku ameti kandja (sh vandetõlgi) kohti, peab tagama sellel konkursil osalejatele konkursi õiguspärase läbiviimise. Muuhulgas tähendab see, et eksamineeritavate võrdse kohtlemise tagamiseks tuleb hindamiskriteeriumid kõigile osalejatele eelnevalt teatavaks teha.
HK 15.12.05 otsus nr 3-3-1-59-05; HK 15.03.06 otsus nr 3-3-1-5-06.	Avaliku ressursi eraõigusliku isiku kasutusse andmise lepingu sõlmimine peab toimuma kohases menetluses, mis tagab ühetaolise kohtlemise, avalikkuse ja läbipaistvuse ning proportsionaalsuse.
Hea halduse põhimõte (PS § 10)	
PJK 17.02.03 otsus nr 3-4-1-1-03	Eestis kehtivad sellised õiguse üldpõhimõtted, mida tunnustatakse Euroopa õigusruumis. Euroopa õigusruumis on haldusõiguse printsiipidena (hea halduse põhimõtetena) tunnustatud nt õiguskindlus, õiguspärane ootus, proportsionaalsus, mittediskrimineerimine, õigus olla haldusmenetluses ära kuulatud, õigus menetlusele mõistliku aja jooksul, tulemuslikkus ja tõhusus.
HK 23.02.04 otsus nr 3-3-1-1-04	Ka eriseadustes ettenähtud menetluskord peab vastama hea halduse põhimõtetele, mille miinimumnõueteks on isiku informeerimine tema suhtes läbiviidavast menetlusest ja isikule võimaluste loomine vastuväidete esitamiseks.
HK 28.02.05 otsus nr 3-3-1-87-04	<i>(Kohus nimetatuga seoses hea halduse põhimõtetele ei viidanud)</i> Oleks mõistlik, kui vandetõlgi eksamil õiguslase tõlke – või toimetusteksti hindamisele oleks kaasatud juriidiliste eriteadmistega isikud.
ÜK 27.06.05 otsus nr 3-4-1-2-05	<i>(Vastab kaudselt küsimusele, kas teatud teo eest kohaldatav haldussanktsioon võiks olla raskem kui sarnase teo eest ette nähtud kriminaalkaristus)</i> Isiku süüditunnistamine kuriteos kätkeb endas märkimisväärset ühiskondlikku hukkamõistu, mis ei ole võrreldav väärteokaristuse kohaldamisel tehtava süüetteheitega. Kriminaalkorras süüditunnistamisest tulenev stigmasatsioon, samuti kuriteokaristusega kaasnevad ulatuslikud õiguslikud piirangud (nt seoses elukutse ja töökohta valimise vabadusega) ei võimalda nõuda, et teatud teo eest (antud juhul liiklussüütegu) väärteokaristuse kohaldamisel ei tohiks isiku olukord olla üheski osas ebasoodsam kui sarnase teo eest kriminaalkaristuse kohaldamisel.
HK 10.06.03 otsus nr 3-3-1-38-03 HK 10.03.05 otsus nr 3-3-1-2-05 HK 31.10.05 otsus nr 3-3-1-50-05	(Viitega varasematele otsustele) Kooskõlastuse andmine ei saa olla pelgalt konstateering, vaid pädeva organi uurimispõhimõttel rajanev ja haldusmenetluse põhimõtteid järgides (sh menetlusosalisele võimaluse andmine selgituste ja vastuväidete esitamiseks) langetatud otsus.

HK 10.01.07 otsus nr 3-3-1-85-06	Hea halduse põhimõttega on kooskõlas, et eeskätt haldusorgan, mitte isik vastutab haldusmenetluse õiguspärase läbiviimise eest.
Õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõte (PS § 10)	
HK 05.10.06 otsus nr 3-3-1-33-06	Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale eeldab õiguspärase ootuse kaitse põhimõte, et õiguslikud ettekirjutused oleksid selged ja kindlaksmääratud ning tagaksid ühenduse õiguse kohaldamisalasse langevate asjaolude ja õigussuhete etteennustatavuse. Euroopa Kohtu praktika järgi hõlmab õiguspärase ootuse kaitse kolme eeldust: 1) EL või selle institutsioonid peavad looma õiguspärase ootuse olukorra; 2) „hoolikal ja mõistlikul majandussubjektil“ peab olema alus loota kehtiva õiguse püsijäämisele (s.t. mitte ette näha muutusi); 3) erahuvid peavad kaaluma üles EL huvid. Tulenevalt õigusselguse ja õiguskindluse põhimõtetest ei saa kaalukate õiguslike muutuste ettenähtavuse hindamisel pidada ainumääravaks seda, et nimetatud küsimuses teavitati avalikkust ja ettevõtjaid pika aja vältel pressiteadete ja artiklitega ning ka seaduseelnõu tutvustamisega.
HK 10.05.06 otsus nr 3-3-1-66-05	Muutused õigusaktides ja nende kohaldamise praktika puudumine ei õiguste andmete ebaõiget esitamist, eriti juhul, kui isiku eest täidab deklaratsioone isik, kel peaks selles valdkonnas olema kutsealased teadmised ja kogemused. Tollideklaratsiooni aktsepteerimine ei ole maksuotsus, selle alusel ei saa deklarandil tekkida usalduse kaitset ega õiguspärast ootust, et toll ei võiks aktsepteeritud deklaratsiooni kontrollida, täpsustusi nõuda või deklaratsiooni muuta. Järelkontrolliga seonduv maksude ümberarvestus keelatud vaid juhul, kui täidetud kolm tingimust: 1) toll tegi vea; 2) arvestades võlgniku kutsealaseid kogemusi ja kohusetundlikkust, ei olnud võimalik seda viga avastada; 3) võlgnik järgis kõiki kehtivaid õigusakte. Euroopa Kohtu praktika järgi maksuarvestuse viga on selline, mida tähelepanelik ja hoolas ettevõtja saab avastada, kui ta loeb Euroopa Liidu Teatajat, kus vastavat maksu sätestav õigusakt on avaldatud.
Riikliku järelevalve ja haldussunni teostamine	
HK 22.12.05 otsus nr 3-3-1-69-05	Ilma vastava taotluseta ei ole vee erikasutusloa andmiseks pädeval organil võimalik vastavat menetlust alustada. Kui veekasutusega siiski kaasnevad asjaolud, mis nõuavad vee erikasutusloa olemasolu, siis peavad sekkuma riiklikku järelevalvet teostavad asutused, kohaldades vajadusel seaduses sätestatud meetmeid.
HK 13.04.98 määrus nr 3-3-1-14-98	Kolmandale isikule tehtud ettekirjutuses tuleb osundada õiguslikule alusele teabe nõudmiseks, põhjustele, miks nõutakse teavet kolmandalt isikult ning isikule või isikute grupile, keda kontrollitakse. Haldussunni rakendamisel tuleb arvestada ka proportsionaalsuse printsiipi, mille kohaselt ei tohi maksuhaldur nõuda kolmandalt isikult sellist teavet, mille kasutamiseks maksuhalduril puudub vajadus.
Korduva karistamise keeld (PS § 23 lg 3)	
ÜK 25.10.04 otsus nr 3-4-1-10-04	Küsimust, kas mingi riiklik sunnivahend on PS § 23 lg 3 mõttes käsitletav karistusena või, ei saa lahendada üksnes karistusseadustikus sätestatu pinnalt. Kontrollida tuleb, kas mingit riikliku sunnivahendit, mida formaalses karistusõiguses ei loeta karistuseks, tuleb siiski käsitada karistusena sisuliselt ehk materiaalselt. Põhiõiguslikud garantiid peavad olema tagatud ka nende riiklike sunnivahendite kohaldamisel, mida ei ole formaalselt karistusõiguses karistusena sätestatud, kuid mis on materiaalselt käsitletav karistusena. Selleks peab sanktsioon evima karistuse olemust ja eesmärki ning olema piisavalt raske, et olla võrreldav karistusega formaalses mõttes. Erinevus süüteo eest kohaldatava karistuse ja mittekaristusliku sunnivahendi vahel seisneb selles, et kui esimese aluseks on vältimatult isiku süü ning karistus kujutab endast kitsenduses väljenduvat etteheidet, siis teise kohaldamise aluseks ei ole isiku süü, vaid isikust lähtuv oht, millele viitavad toimepandud teod. Eeltoodust tulenevalt olukorras, kus ühe ja sama teo eest on ette nähtud nii väärteokaristus kui haldussanktsioon, tuleb kontrollida, kas viimane ei kujuta endast karistust formaalses mõttes ning kui vastus on jaatav, tuleb lisaks kontrollida, ega pole rikutud PS § 23 lg 3 ette nähtu korduva karistamise keeldu. Ka juhul, kui ühe ja sama teo eest on kohaldatud nii väärteokaristust kui materiaalses mõttes karistuseks olevat haldussanktsiooni (antud juhul: juhtimisõiguse peatamine), ei pruugi siiski tegu olla korduva karistamise keeldu rikkumisega, kui väärteomenetlusele järgnev haldusmenetlus ei kujuta endast sisuliselt iseseisvat menetlust, vaid on väärteomenetlusest tulenev vääramatu järelm moodustades sellega ühtse terviku. Selline vääramatu järelm on haldusmenetlus juhul, kui haldusorganil puudub kaalutusõigus sanktsiooni kohaldamisele, asjale ei

	anta uut sisulist hinnangut.
KK 16.04.07 otsus nr 3-1-1-120-06	Korduva karistamise keelu rikkumist ei välista ainuüksi asjaolu, et isiku sama tegu menetleti või teda karistati erinevates menetlustes või formaalselt erinevate sätete järgi. Korduva karistamise keelu rikkumisega on tegemist juhul, kui sama teoga seonduvate erinevate süütegude koosseisutunnused langevad olulisel määral kokku.
	Õigus riigi poolt isikule tema ettevõtluses tekitatud kahju hüvitamisele (PS § 25)
HK 30.11.04 otsus nr 3-3-1-56-04 HK 30.11.04 otsus nr 3-3-1-64-04	Isikult ei saa nõuda, et vaidlustaks üksikakti aluseks oleva üldakti vastavust PS-le. Isikul on mõistlik alus eeldada, et avalik võim tegutseb üksikakte andes põhiseaduspäraste üldaktide alusel. See, et isik mõistab talle suunatud üksikakti põhiseadusevastasust alles pärast üldakti põhiseadusevastaseks tunnustamist, ei saa talt võtta kahjunõude esitamise õigust. Ehkki üldjuhul saab isikult nõuda, et ta vaidlustaks kahju tekitamise vältimiseks õigusvastase üksikakti, ei pruugi see alati olla efektiivne vahend ettevõtlusvabaduse kaitsmiseks. Kauplemisloa saamisel maksmisele kuuluva tasu vaidlustamine tooks tõenäoliselt kaasa loa mittesaamise ja kohtuvaidluse, kusjuures kohtulahendi jõustumise ajaks oleks luba antud samas kohas kauplemiseks teisele isikule (kõnealused load olid seotud konkreetsete kauplemiskohtadega) ja isik oleks pöördumatult kaotanud võimaluse saada kauplemisluba. Ebaefektiivne oleks ka tasu maksmine ja alles seejärel selle kohtus vaidlustamine, sest luba anti lühikeseks perioodiks, ning äriühingult ei saa nõuda, et ta seaks eelmise loa eest võetud tasu vaidlustamisega ohtu uue loa saamise. Isikult ebaseaduslikult võetud tasu tagastamine võib olla põhjendamatu ning viia alusetu rikastamiseni juhul, kui tänu tasu maksmisele saadi võimalus kasutada piiratud avalikku ressursi (antud juhul linna maad tänavakaubanduseks). Olukorras, kus selline tasu ei ole ebamõistlikult suur, võib eeldada, et isik on arvanud selle tasu hinna sisse, mida tarbijad talle tänu piiratud avaliku ressursi kasutamisele on maksnud. (3-3-1-56-04) Teisiti on olukord juhul, kui tasu on makstud kauplemiseks eramaal. Sellisel juhul ei saa isik kasutada piiratud avalikku ressursi, vaid võib olla sunnitud maksma renti maaomanikule. Sellisel juhul tuleb ebaseaduslikult võetud tasu isikule tagastada.
HK 16.12.04 otsus nr 3-3-1-60-04	Kahjunõude üle otsustamisel tuleb arvestada ka neid soodustusi, mida isik sai seoses kauplemistasu maksmisega. Juhul, kui võimalus kaubelda Raekoja platsil tõi isikule tulu, mis on võrdne või ületab õigusvastase kauplemistasu, esineb alus kahjunõude rahuldamata jätmiseks. Kuna Raekoja platsil suveperioodil elanike ja turistide toitlustamine on üks osa linna mainekujundusest, ei ole tõenäoline, et linn poleks Raekoja platsil toitlustamiseks kauplemislube välja andnud või oleks neid andnud isikutele, kes ei oma sama väljakuga piirnevates hoonetes toitlustamise eesmärgil kasutatavaid ruume. Arvestades nimetatud asjaolu, samuti makstud tasu suurust, ei saa eeldada, et isiku poolt omandatud soodustus oli ilmselgelt suurem talle tekitatud kahjust.